

## ***„-Za moich czasów tego nie było!”***

Rozważania o tym czy nastolatki są dziś inne niż kiedyś,  
czego nie przegapić i jak efektywnie wspierać.

dr Marcin Szulc, prof. UG

[marcin.szulc@ug.edu.pl](mailto:marcin.szulc@ug.edu.pl)

# O młodości z perspektywy dziejów



Na styku pokoleń **naturalnie „iskrzy”** (starsze pokolenia od zarania dziejów krytykują młodsze i afirmują własną młodość uznając ją za wyjątkową i niepowtarzalną i lepszą:

*„każde pokolenie odejdzie w cień a nasze nie”*

*„kiedyś to było, teraz to nie ma”*

*„co to się teraz wyprawia kto to słyszał”*

*„za moich czasów tego nie było”*

# Niesprawiedliwa i niezastūżona krytyka młodzięży

Młodsze pokolenie: \*istnieje\*

Starsze pokolenie:



- Obecne pokolenie młodzięży znajduje się pod szczególnym pręgiężem, krytyka jest głośniejsza niż kiedykolwiek, bo wzmacniana i rozpowszechniana przez media (anty)społecznościowe (z igły robi się widły)

# Młode pokolenie jest „dziełem” poprzedniego



Kim są pierwsi nauczyciele dziecka?

Kto jest pierwszym źródłem wartości dla dzieci?

Kto ustala zasady w domu?

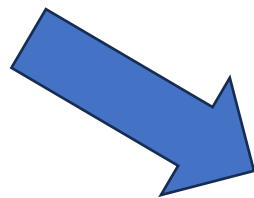
Kto pierwszy dał dziecku smartfon i pokazał Internet?

Kto karmi dzieci niezdrowym jedzeniem?

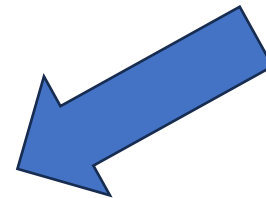
# Czy generacje są porównywalne?

## Trzy rodzaje zmian rozwojowych wg Helen Bee

Czynniki indywidualne  
(unikatowe)



Czynniki wspólne (zachodzące u osób  
należących do określonej grupy, są wynikiem  
uczestniczenia w podobnych sytuacjach)



Czynniki uniwersalne  
(związane z wiekiem biologicznym i społecznym)

(2004; por. Brzezińska, 2000)

# Porównywanie pokoleń nie ma sensu, bo nieporównywalne są konteksty

Znalazłem swoje zdjęcie z  
przedszkola. Nie ma komórek i  
komputerów. Po prostu szczęśliwe  
dzieciństwo...



Dzieciństwo i młodość rodziców i dziadków są

**INNE**

niż dzieciństwo i młodość ich dzieci i wnuków

(zmienił się kontekst kulturowy i cywilizacyjny)

(Brzezińska, 2021)

# Dorastanie się zmienia

- Skracają się wcześniejsze fazy rozwojowe np. okres poniemowlęcy i przedszkolny, zaś wydłuża się późna faza dorastania – na całym świecie mamy do czynienia ze zjawiskiem

**„gniazdownictwa”** (Brzezińska, 2021)



*Is it bad that more young adults are living with their parents?*

By: The Associated Press | October 14, 2020 3:28 pm

Strona główna > Gospodarka > Pracują, zarabiają, mieszkają z rodzicami. "Pokolenie gniazdowników" trzyma się mocno



Martyna Kośka | 17.02.2021 17:37

Pracują, zarabiają, mieszkają z rodzicami. "Pokolenie gniazdowników" trzyma się mocno

MailOnline

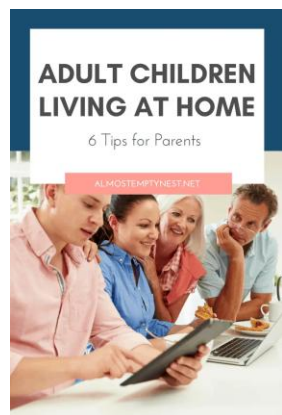


Two-thirds of singles in their 20s still live with their parents and are costing the bank of mum and dad £1,200 a YEAR in bills

Israel National News > Israeli News > A third of young adults live with their parents

**A third of young adults live with their parents**

New survey shows 32% of young adults live with their parents, 79% of them are employed. Also: Most divorces happen after 10 or more years.



**Pokolenie gniazdowników: Niegotowi na ryzyko [WYWIAD]**

Emilia Świętochowska  
6 marca 2021, 17:43  
[aktualizacja 7 marca 2021, 18:00]

FOR.SAL.PL

Notowania Kraj Biznes Gospodarka Świat Finanse Praca Nieruchomości

LIFESTYLE > PSYCHOLOGIA

RAPORTY SPECJALNE: Poranny brief | Biznesowy tydzień | Wybory w USA | Wakacje 2024 | Inflac

**Młodzi nigdy nie osiągną wielkości? Pokolenie Z stało się zbyt uległe [OPINIA]**

Ten tekst przeczyta

Newsweek

Środa, 21 WRZEŚNIA

Zaloguj się

Najnowsze wydanie | Polska | Biznes | Świat | Zdrowie i nauka | Kultura | Psychologia | Opinie | Więcej

GNIAZDOWNICY

Newsweek | Polska | Społeczeństwo

Są koło 30, pracują, ale "gniazdują" u rodziców. "Jeżeli ktoś będzie mnie oceniał przez ten pryzmat, to się nie dogadamy"

# Przyczyny gniazdownictwa

- Nastolatki opuszczające szkoły ponadpodstawowe **potrzebują dziś więcej czasu i więcej pomocy** oraz przyzwolenia na popełnianie błędów i eksplorację, aby stać się w pełni dorosłymi
- **Im dłużej nastolatek „gniazduje”, tym lepsza szansa na dobre zastartowanie w życie** (Brzezińska, 2021)

Pod warunkiem, że rodzina nie  
jest toksyczna 😊



# Czy młodzież jest dziś inna?

- I tak i nie...

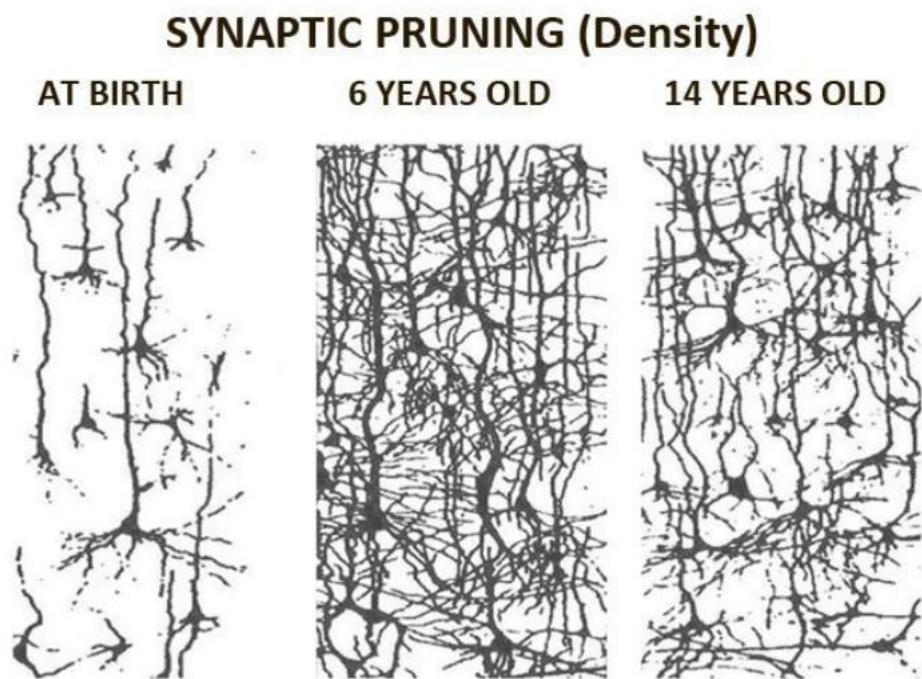
- ❑ **okres dorastania** to czas nieprzypadkowej przebudowy mózgu moment, kiedy powstaje architektura kory mózgowej (wzmacnianie połączeń i mielinizacja)

- ❑ **Im lepsza przebudowa tym lepsze efekty tego etapu** (żadne inne organizmy zwierzęce tego nie przechodzą, tylko ludzie) (Kaczmarzyk, 2014)

- ❑ Poszczególne części mózgu (także kory) **dojrzewają w różnym tempie** stąd **brak synchronizacji między ośrodkami** a w konsekwencji dysfunkcje w zakresie zdolności poznawczych

# Mózg nastolatka

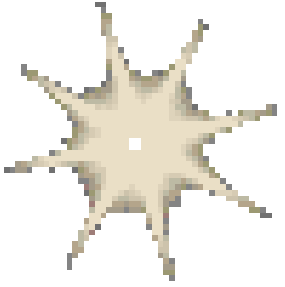
- **Pomiędzy 5 a 23 rokiem życia następuje **wielkie wymieranie neuronów** (więcej nie znaczy lepiej), tworzy się nowa architektura mózgu** (Kaczmarzyk, 2014)



# Mózg nastolatka

- Jest to proces konieczny by **zmniejszyć liczbę węzłów decyzyjnych** – sieci złożone nie są lepsze niż mniej złożone ze względu na wydatkowanie energii i długi czas na odpowiedź w szybko zmieniającym się środowisku
- Mózg 5 latka zużywa 50% całej dostarczanej organizmowi energii, mózg osoby dorosłej zużywa „tylko” 20% (Kaczmarzyk, 2014)

# Mózg nastolatka



- **Desynchronizacja obwodów neuronalnych** - poszczególne części mózgu (także kory) **dojrzewają w różnym tempie** stąd **brak synchronizacji** między ośrodkami a w konsekwencji **dysfunkcje w zakresie zdolności poznawczych**



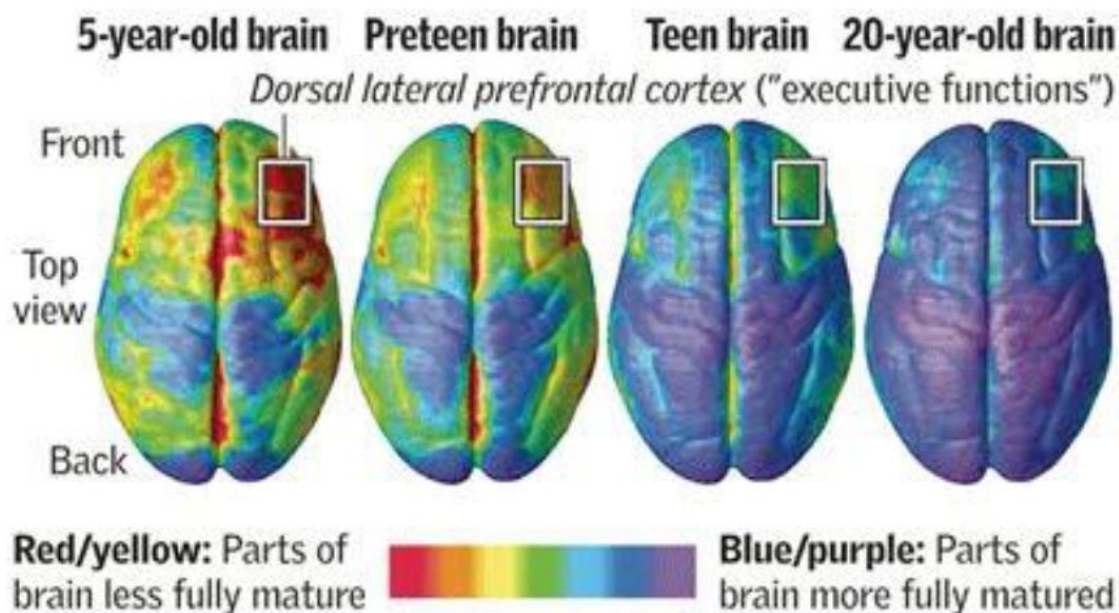
- **Skoki stężenia dopaminy**



- **Bezsenna** spowodowana odmiennym rytmem dobowym wydzielania **melatoniny** (nastolatek funkcjonuje od bezsenności po narkolepsję)

# Kora przedczołowa

- **Kora przedczołowa** to część mózgu, w której podejmowane są wszystkie **racjonalne decyzje** (ważenie wyborów, kontrolowanie reakcji emocjonalnych i impulsów oraz wydawanie sądów)



Sources: National Institute of Mental Health;  
Paul Thompson, Ph.D., UCLA Laboratory of  
Neuro Imaging

Thomas McKay | The Denver Post

Osiąga pełną  
dojrzałość około  
25 roku życia...

# Rola ciała migdałowatego

Okolo **30%** min nastolatków

to przypadkowa aktywność różnych mięśni twarzy 😊

(Kaczmarzyk, 2023)



# Czy młodzież jest dziś inna?

Kiedy dziadek opisuje jak  
wyglądała droga do szkoły za  
jego czasów:



- Kolejne pokolenia młodzieży różnią się od siebie - podlegają **zmieniającym się nieporównywalnym kontekstom** – w innych warunkach dorastali nasi rodzice, w innych dorastaliśmy my i nasze dzieci)
- Na poziomie indywidualnym **cały czas mamy wpływ** – co spakujesz to wyjmiesz 😊

# Czym wyróżniają się współczesne nastolatki?



# Czym wyróżniają się współczesne nastolatki?

- Obecne pokolenie młodzieży jak żadne inne **cehuje mobilność i znajomość języków obcych**
- Dzięki nieograniczonemu dostępowi do sieci młodzi ludzie **mają poczucie, że ich domem jest cały świat**
- **Są otwarci na różnorodność etniczną** (mają wielu różnych znajomych na całym świecie), tolerancyjni, nastawieni na relacje społeczne i budowanie więzi z innymi (Hampton, Keys, 2017)
- **Nie buntują się** jak „pokolenie Jarocina”, **ale są asertywni (mówią wprost czego nie chcą)**
- **Oczekują jasnego wyartykułowania** (zapisania w regulaminie) co należy do ich obowiązków
- W odróżnieniu od poprzedniego pokolenia nastolatków **(Milenialsów)** zorientowanych na karierę, obecne **(Zetka)** zorientowana jest autotelicznie (na samorozwój) – **i to jedyna nadzieją, że będą chcieli przyjść do pracy w „budżetówce” 😊**

# Czym wyróżniają się współczesne nastolatki?

- Są **bardziej ostrożni** w wydawaniu pieniędzy niż Milenialsi, **unikają długów** (Tulgan, 2013)



- *Panie, pański produkt jest do... no nie polecam*

- Łatwo młodzieży podpaść i ponieść za to słuszne konsekwencje - młodzież lubi recenzować – jeśli czuje się niesprawiedliwie potraktowana pisze skargi na wykładowców, nauczycieli, **urzędników** - **43% młodzieży** deklaruje, że publikuje oceny produktów (Forbes, 2017; <https://www.forbes.com/sites/ibm/2017/01/12/move-over-millennials-generation-z-is-the-retail-industrys-next-big-buying-group/#2bc783eb2f0a>)

# Młodzież w szkole

**KIEDY MAMA ODBIERZE CIĘ WCZEŚNIEJ  
ZE SZKOŁY**



MINISTER ZDROWIA OSTRZEGA PRZED [kwejk.pl](http://kwejk.pl)

- Szkoła jest dla nich przede wszystkim **miejscem spotkań koleżeńskich i relacji rówieśniczych**
- preferują naukę poprzez **obserwację, doświadczenia wizualne i praktykę (haptycznie)**, a **nie poprzez czytanie i słuchanie prezentacji** W (Seemiller, Grace, 2016)
- **Lubią pracować zespołowo**, ale **nie chcą być zmuszani do pracy w zespole** (wolą to jaką jedną z opcji) (Iorgulescu, 2016)

# Młodzież w szkole

- Preferują zaangażowanych nauczycieli z pasją (ale tytuły, stopnie i stanowiska nie robią na nich wrażenia, profesor, czy doktor, to jedynie osoba, której zajęcia mają ułatwiać naukę) – coraz częściej będziemy doradcami i facylitatorami

Kiedy masz wykładowcę z pasją,  
którego aż się miło słucha



Ja: Jak płacić podatki? Jakie mam  
prawa? Jak unikać oszustów?  
Jak się zamawia pizzę?  
Szkoła:



- Uznają dany temat za ciekawy i angażujący jeśli mogą go zastosować w praktyce (klasyczne pytanie, na które dorośli nie potrafią znaleźć sensownej odpowiedzi: „po co mam się tego uczyć?”

(Hampton, Pearce, 2016)

# Czy warto być lubianym przez uczniów?

Kiedy uczy Cię nauczyciel z powołania, więc z przyjemnością chodzisz na jego lekcje:



Besty.pl

- **65%** uczniów twierdzi, że nauczyciel, którego lubią, sprawił, że **bardziej interesują się danym przedmiotem**.
- 36% uczniów przyznaje, że **bardziej się stara na lekcjach prowadzonych przez ulubionego nauczyciela**,
- $\frac{1}{4}$  przyznaje, że zawsze **ze względu na niego odrabia** pracę domową (badania portalu edukacyjnego Brainly, 2017; [https://www.edunews.pl/badania-i-debaty/badania/4022-idealny-nauczyciel-to-lubiany-nauczyciel?highlight=WyJiYWRhbmlhll0%3D&utm\\_source=chatgpt.com](https://www.edunews.pl/badania-i-debaty/badania/4022-idealny-nauczyciel-to-lubiany-nauczyciel?highlight=WyJiYWRhbmlhll0%3D&utm_source=chatgpt.com))

# Mosty międzypokoleniowe, czyli czego możemy się od siebie nauczyć



Rodzic próbujący być cool.  
Nastolatek za każdym razem:



# Uwaga

- Podział na pokolenia (BB, X, Y, Z, Alfa, Beta) **jest użytecznym uproszczeniem**, a nie twardą kategorią psychologiczną. **Różnice wewnątrzpokoleniowe** często bywają większe niż między pokoleniami.



- Dzielenie ludzi na przynależnych do danego pokolenia **może prowadzić do etykietowania** podobnego do tego dotyczącego wieku („*staremu się nic nie chce*”, „*młody to tylko by w ten telefon patrzył*”)

# Konkret zamiast etykiety

*Typowy Zetka!*



**NIE**

**TAK**

„potrzebuję szybszej informacji zwrotnej” /  
„ustalmy deadline”

# Uwaga



- W komunikacji międzyludzkiej warto kierować się **uprzejmością** i **asertywnością**, zaś **relacje** pomiędzy pracownikami (w tym między przełożonym a pracownikiem) powinny opierać się na **uniwersalnych regułach savoir vivre.**

- Nawet szwajcarskie zegarki się psują, a co dopiero człowiek – **uwzględniamy bieżącą sytuację życiową naszych uczniów, studentów, koleżanek i kolegów**, umysły są analogowe a nie cyfrowe i trudno im czasem przetworzyć więcej niż mogą

# Słuchajmy się!

**Kiedy pytają nastolatka, co myśli o  
zwycięzcy na Młodzieżowe Słowo  
Roku**



**ALE TAKIEGO SŁOWA NIE MA**

[kwejk.pl](http://kwejk.pl)

# Jak pracować z nastolatkiem

- **Bądź szczerzy i precyzyjny** – ustal jasne zasady zaliczenia przedmiotu, wyjaśnij jak teoria przekłada się na praktykę i jak im się to może przydać

Boomerzy, kiedy chłop przebierze się za babe



Generacja Z, kiedy chłop przebierze się za babe



- **Celebruj różnorodność** – dla współczesnej młodzieży różnorodność jest czymś naturalnym, **nauczyciel powinien być człowiekiem humanizmu i cechować się postawą włączającą i otwartą na dialog.** Pokolenie Z jest bardziej uwrażliwione na kwestie nietolerancji, wykluczania, stygmatyzowania i jest lepiej przygotowane na różnorodność.

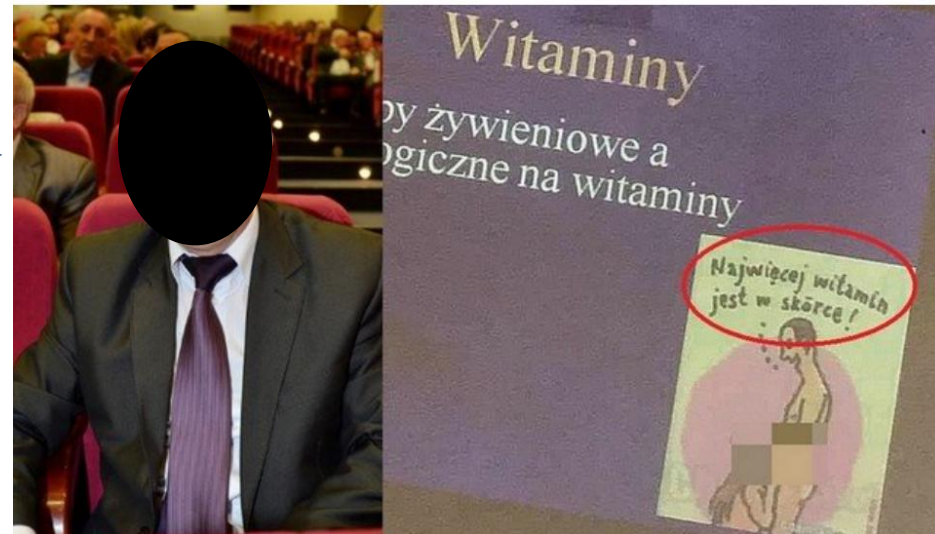
# Jak pracować z nastolatkiem

- **Pozostaw za drzwiami uprzedzenia**
- **„Wąchaj”** swój czas - sprawdź, czy **Twoje poczucie humoru** podąża za **zmianami czasów i nikogo nie obraża** (niektóre żarty są anachroniczne, bywają obraźliwe, a czasem zwyczajnie cringowe)



Seksizm na uniwersytecie. Jest prawomocna decyzja w sprawie doktora filozofii

A znacie ten kawał o ludożercach z Afryki i Polakach? Bo Andrzej Duda niestety zna [WIDEO]



# Jak pracować z nastolatkiem

- **Bądź zwięzły, komunikując się z pokoleniem Z** – Zetki mają problemy z dłuższym skupieniem się, jeśli coś ich nudzi natychmiast się wyłączą, szukaj drogi do utrzymania ich uwagi poprzez interaktywność i zróżnicowane metody dydaktyczne
- **Skupiaj się na podstawach** – żyjemy w świecie postprawdy, ucz myślenia krytycznego i korzystania z **dobrych naukowych źródeł i metod weryfikacji faktów**

# Czego oczekują młodzi pracownicy (z pokolenia Z)?

- **Jeśli nie możesz dobrze zapłacić... spraw, żeby w pracy było chociaż przyjemnie 😊**



# Czego możemy się nauczyć od młodzieży? (mentoring odwrócony)

**Kiedy nauczysz dziadka  
używać Skype'a**



# Co potrafi młodzież?



- Asertywnie stawiać granice



- Żądać właściwej proporcji pomiędzy pracą a życiem.



- Nie akceptować wyzysku i toksycznych relacji w pracy.

# Co potrafi młodzież?

- Nie udawać i nie spełniać cudzych zachcianek np. brać ślubu, bo tak życzy sobie babcia.
- Zmieniać pracę, gdy uważa że przestaje się rozwijać.
- Być empatyczne i wrażliwe na cierpienie istot żywych.
- Czuć się obywatelem świata i nie uprzedzać się.
- Poważnie traktować kwestie zmian klimatycznych.

# Co potrafi młodzież?

- Mieć kontakt ze światem emocji i potrafić je nazwać.



# Rola nauczyciela we wspieraniu nastolatka

Nauczyciel matematyki: wasza klasa jest tak kiepska, że 60% z was nie zda.

Ja:



# Efektywne środowisko wychowawcze

- BEZPIECZEŃSTWO
- OTWARTA KOMUNIKACJA
- SPÓJNY SYSTEM NORM
- STAŁA WSPÓŁPRACA ZESPOŁU NAUCZYCIELSKIEGO
- UNIKANIE ZACHOWAŃ TOKSYCZNYCH NAUCZYCIELI
- PROGRAMY I PROCEDURY PRZECIWDZIAŁANIA DESTRUKCYJNYM ZACHOWANIOM UCZNIÓW (Grondas, 2018)

# Jak mądrze wspierać młodzież?



# Powiedzmy to wprost



W związku dwojga dorosłych obie strony ponoszą jednakową odpowiedzialność za jakość wzajemnych relacji.

Ale za jakość relacji z dzieckiem całkowitą odpowiedzialność ponosi **wyłącznie strona dorosła.**

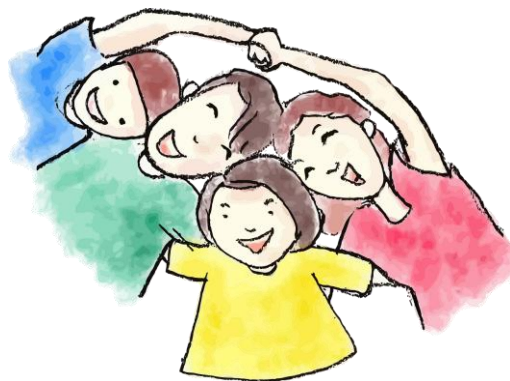
Jesper Juul

# Najskuteczniejsza profilaktyka

Najskuteczniejszym **czynnikiem chroniącym** przed zagrożeniami **jest zbudowanie**

**dobrych relacji** z uczniem

Fundamentem każdej dobrej relacji jest **SZACUNEK**



Jeśli chcemy przekonać nasze dzieci do naszego świata wartości,

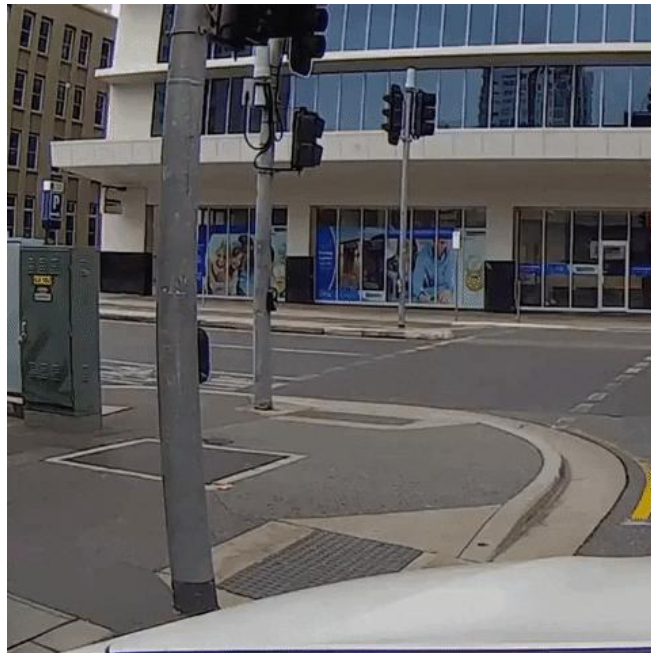
to muszą nam **zaufać**

**Szacunek! Uwaga! Relacja! Bliskość!**



# Uwolnij się od kontekstu

Konieczne jest **uwolnienie się od kontekstu swojego życia**, w tym dzieciństwa i dorastania w czasach bardziej stabilnych i przewidywalnych niż świat naszych dzieci, wnuków i uczniów – **niestabilny i nieprzewidywalny**



# Gdy dostrzeżesz, że dzieje się coś niepokojącego...



- W chwilach kryzysu ważne jest, aby **osoba dorosła umożliwiła rozładowanie napięcia** – zyskujemy wtedy czas na reakcję i wprowadzenie zmiany w sposobie myślenia młodej osoby

**ZAUWAŻ – ZAPYTAJ – ZAAKCEPTUJ – ZAREAGUJ**

(Kicińska, Palma, 2023)

*Ciekawe, że z pokolenia na pokolenie  
dzieci są coraz gorsze, natomiast rodzice coraz lepsi,  
a więc z coraz gorszych dzieci  
wyrastają coraz lepsi rodzice*



**marcin.szulc@ug.edu.pl**

# Refleksje nastolatka

- *Wiesz co jest najgorsze w tym Waszym sposobie wychowywania nas?*



*Że traktujecie nas jak ludzi.*

*I przez to jesteśmy tak bardzo z Wami związani,  
że boję się, że kiedyś będzie dramat...*

*Bądź jednak pewien,  
że to samo zrobię swoim dzieciom 😊*

**Jan Szulc (16 lat)**

# Przemoc słowna i symboliczna pod adresem młodzieży

- Bezmyślne powielanie szkodliwych głupstw: „*Dzieci i ryby głosu nie mają*”, „*Co wolno wojewodzie, to nie tobie smrodzie*”, „*Dupa nie szklanka*”, „*Macie za dobrze!*”, „*Czekaj, niech no ojciec przyjdzie*”
  - Agresywne, wulgarne, protekcyjne reakcje na temat wypowiedzi młodzieży w mediach społecznościowych



**Eugeniusz** [redacted]

[redacted] Synek, co ty możesz wiedzieć o czasach wojennych czy powojennych. Wtedy skakałeś ojcu z jajka na jajko, więc nie wymądrzaj się. Jesteś dupek i tyle.



**Tomasz** [redacted]

W dupie byliście, gównu widzieliście.....

Bieda by wam zajrzała do dupy, to jedli byście wszystko...

# Zetka to pokolenie tożsamości cyfrowej

- Różnica w funkcjonowaniu dzieci i dorosłych w social mediach



# Zakazać telefonów?

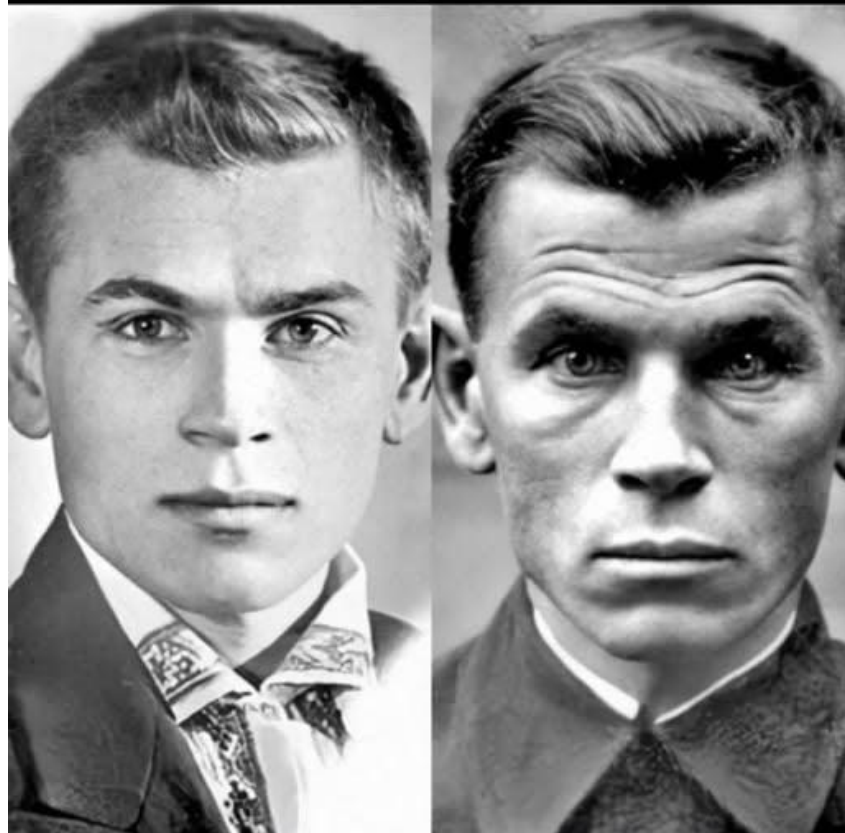


Gdybyście cofnęli się do wieku w którym są Wasze dzieci, ale mielibyście dostęp do nowoczesnej, dzisiejszej technologii, to czy **wybralibyście smartfon czy trzepak?**

# Czy na pewno ciężkie czasy tworzą silnych ludzi?



Soldier's face after four years of war,  
1941-1945



# Dobre relacje pomagają akceptować reguły



Przestańmy obrażać dzieci  
i powielać na ich temat fałszywe stereotypy!

“Pomnik nowego pokolenia”  
Anna Uddenberg (Szwecja)  
Biennale Berlin



# Przemoc słowna i symboliczna pod adresem młodzieży

- Stosowanie pogardliwego, „odwydalinowego” języka (Rejniak, 2024)



dr Robert Rejniak



Określenia  
odwydzielinowe

**chłystek** – od wydzieliny z ust

**smarkacz** – od wydzieliny z nosa

**szczyl, szczun** – od wydzieliny z cewki moczowej

**gówniarz** – od wydzieliny z odbytu

(określenia pogardliwe SJP)

# Przemoc słowna i symboliczna pod adresem młodzieży



- Powielanie **negatywnych stereotypów** na temat młodzieży - głupia, bezmyślna, nie posiada żadnych wartości, bez przyszłości, nie szanuje starszych, nie zna historii, źle się prowadzi, nos tylko w telefonie, nic nie rozumie, brakuje jej kultury itp.



**MaturaToBzdura**

@MaturaToBzdura · 1,03 mln subskrybentów

Prowadzimy kanał rozrywkowy od 2010 roku

[maturatobzdura.pl](https://maturatobzdura.pl) i jeszcze 3 linki

Subskrybuj

Wesprzyj

# Łolaboga, ta młodzież nic nie czyta....

Pokolenie "Z" czeka wtórny analfabetyzm?  
Licealista na egzaminie: W życiu nie  
przeczytałem żadnej książki

POKOLENIE Z 02.05.2025, 06:00



Anna Dobięga

**Dlaczego młodzież nie czyta książek i nie ma  
żadnych ambicji? cz.1**

📁 Biznes, Internet, Młodzież, Nauka, Szkoła, Wiedza

📅 10 listopada 2022 👤 Anna Czyska

— Pokolenie "Z" i młodsze nie znosi jakiegokolwiek wysiłku, chciałoby, żeby wszystko zrobiło się samo. Myślę, że odpowiedzialność za to spoczywa na rodzicach, którzy wyręczają we wszystkim swoje dzieci - mówi Beata Kapela-Bagińska, polonistka.

## Doprawdy?

- Najwięcej czytających osób jest w przedziale wiekowym **16-24 lata** – czytelnictwo w tej grupie kształtuje się na poziomie **63,9%**, a potem wskaźnik ten obniża się wraz z wiekiem.
- **Najmniej czytających** jest w grupie wiekowej **65 lat i więcej** – **64,3%**. W przedziałach wiekowych **45-64 lata** i **55-64 lata** odsetek ten jest również wysoki i wynosi odpowiednio **61,7%** i **60,5%**.

# Co robić by nie pogłębiać przepaści?

- aktywnie szukaj **bliskiego kontaktu z osobami młodszymi od siebie**
- Pielęgnuj te kontakty (**więcej słuchaj i pytaj niż mów i doradzaj**)
- **ucz się od młodszych jak najwięcej, to jest to warunek TWÓRCZEGO PODEJŚCIA** do własnego życia
- **Pracuj na to by stać się osobą znaczącą dla młodszych** (Brzezińska, 2021)

**ZA MOICH CZASÓW**



**TO BYŁO NIE DO POMYŚLENIA**

# Kluczowe czynniki chroniące

- **Indywidualne zasoby człowieka** – poczucie wartości, poczucie ważności, poczucie przydatności, poczucie kompetencji, **rezyliencja (prężność psychiczna)** - zdolność do adaptacji i powrotu do równowagi po przeżyciu trudności, stresu, traumy czy znaczących zmian życiowych, umiejętność uczenia się na błędach
- **Wsparcie w rodzinie** – życie rodzinne zapewniające **wysoki poziom miłości i wsparcia**

## Rodzic Yoda



- **Dobra komunikacja w rodzinie (skutek dobrej relacji)**  
– skłania dziecko do **szukania pomocy i rady u rodziców (rodzic jako biegły, konsultant, doradca, mentor)**

# Problemy dorastania z perspektywy dziejów



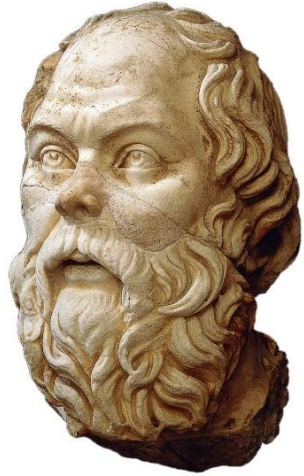
✓ Starożytni Egipscy Kapłani narzekali na zachowanie młodzieży „krynąbrnej i rozbisurmanionej” (Pospiszył, 1998)

✓ Dwunastoletni Jezus dyskutuje z rodzicami



*«Synu, czemuś nam to uczynił? Oto ojciec Twój i Ja z bólem serca szukaliśmy Ciebie». Lecz On Im odpowiedział: «Czemuście Mnie szukali? Czy nie wiedzieliście, że powinienem być w tym, co należy do mego Ojca?» Oni jednak nie zrozumieli tego, co Im powiedział.*

# O zachowaniu młodzieży z perspektywy dziejów



**Sokrates**

**Σωκράτης**

470 p.n.e. - 399 p.n.e

✓ Starożytni Grecy o młodzieży (*hēbes*)

*"Nasza młodzież jest przywiązana do luksusów. Młodzi ludzie zostali źle wychowani, szydzą sobie z autorytetów, nie powstają na widok starszych"*

(Pellegrino, 1994)

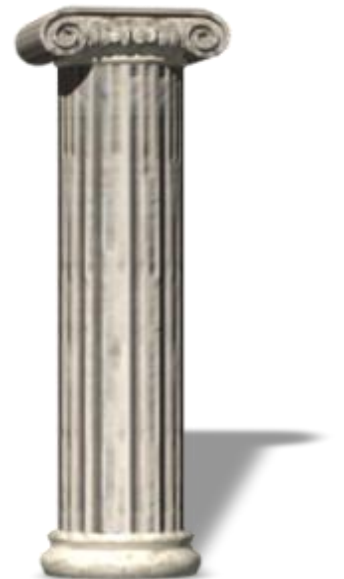
# O zachowaniu młodzieży z perspektywy dziejów



**Horacy**

(65 p.n.e. – 8 p.n.e.)

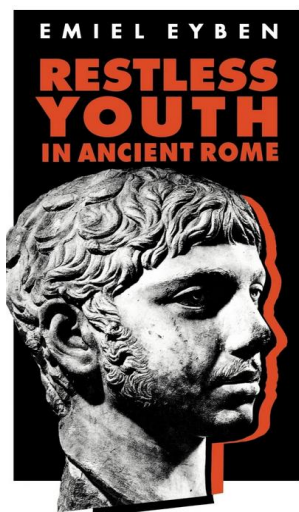
*„Nasi ojcowie byli gorsi niż dziadkowie. My, ich synowie, jesteśmy bardziej bezwartościowi niż oni; więc z kolei my damy światu potomstwo jeszcze bardziej zepsute niż my sami”.*



# O zachowaniu młodzieży z perspektywy dziejów



- ✓ **Sofista Libanius** w IV n.e. opisał niegrzeczne zachowanie swoich uczniów, którzy przeszkadzali podczas uroczystego wykładu (Eyben, 1993)



**ferocitas**  
zapał, śmiałość,  
zuchwalstwo

*„...rozmawiali, śmiali się, śpiewali ulubione piosenki,  
ostentacyjnie przechadzali się po sali, klaskali w  
nieodpowiednich momentach i...*

*dłubali w nosie obiema rękoma naraz...”*

(Eyben, 1993)

# Problemy dorastania z perspektywy dziejów

✓ Średniowieczni zakonnicy...

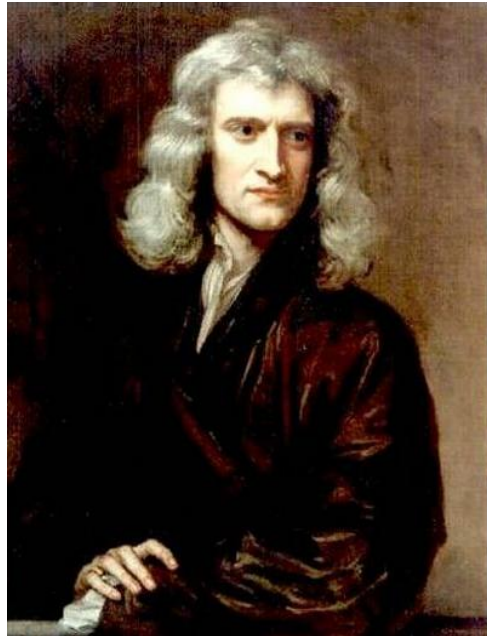


*"Nasza młodzież nie myśli dziś o niczym, zajmuje się tylko sobą, nie ma uszanowania dla rodziców i starszych; młodzi nie mają w sobie żadnej pokory, wypowiadają się tak, jakby wszystko wiedzieli, wszystko to, co my starsi uważamy za ważne, oni nazywają głupim. Nasze dziewczęta są próżne, nieroztropne oraz lubieżne, nie zwracają uwagi na to, co mówią, jak się ubierają i jak żyją...."*

Piotr Eremita, 1095

# O zachowaniu młodzieży z perspektywy dziejów

- ✓ Groźby karalne Isaaca Newtona kierowane do rodziców...
- ✓ Napoleon Bonaparte i „Cierpienia młodego Wertera”



(1643 - 1727)



(1769 – 1821)

Narzekacie na młodych?  
A kto zbudował im świat?

